

Nagyvárad, január 3-án.

A kaczér.

megláttam nagy kalapját a székre dobova, mikor legelőször gondoltam reá, s ő hátam megett megjelent. Azután lassankint visszaemlékeztem a többire is; a jól ismert szobának részleteire, az idős asszonyra, s a magános utcán tett sétánkra. . . Hol láttam és szerettem én ezeket valaha? Gyorsan, aggodalmasan, nyugtalan szomorúsággal keresgéltem múltamban, hiszen bizonyosan meg kell találnom emlékeimben! De nem. — sehol semmi, — saját életemben nincs hasonló esemény.

Az emberi agy tele van számtalan emlékekkel, rendetlenül felhalmozva, mint összekuszált selyemszalak. Ezer és ezer van a sötétségben elrejtve, honnan soha sem fognak kibontakozni; a titokzatos kéz, mely vezeti s néha visszatéríti őket, gyakran a legérthetlenebbet hozza elő a világosságra, a megnyugvás azon időszaka alatt, mely megelőzi vagy követi az alvást. Az, a melyiket most elbeszéltem, soha többé nem fog talán visszatérni, sőt ha valaha újra látnám álmomat, nem tudnék meg többet sem az asszonyról, sem erről a helyről, mert nincs több reájuk vonatkozó emlék agyamban; ez volt egy megszakított fonal utolsó maradványa, mely ott végződik hol álmom. A kezdet és a folytatás más agyban élt, mely talán már régen visszatért a porba.

Elődeim között voltak tengerészek, kiknek életét és kalandjaikat alig ismerem; bizonyosan, valahol, a gyarmatok valamelyik ismeretlen temetőjében ott fekszenek a fehér szalmakalapos, fekete fürtű asszony csontjai; szeméinek varázsa, melylyel valamelyik ismeretlen elődömet elbűvölte, oly hatalmas volt, hogy egy utolsó titokzatos visszfényt még reám vetett. Egész nap róla gondolkoztam, s oly sajátosságos szomorúság vett erőt rajtam.

Fordította: *Rita.*

Lábnymok a hóban.

Pénzes István uram napjában mitse költ.
Pedig volna miből, bár nem is örökölt,
De egész éltebe annyit szedett össze,
Hogy eligazodni alig tud már közte.

Tele van is minden; nagy a kincses láda,
— Emberi szem soha kinyitva nem látja;
Néha elgondolja: ugyan, ez a hajlék
Kire fog szállani, ha egyszer meghalnék?

Könyezni nem tudott, vigadni nem szokott,
Nem becsült semmit csak a pénzt és birtokot;
Nem szánt soha senkit, de nem is szeretett,
S gunyosan nézett el a szenvedők felett.

Hanem egyszer, éppen mikor egy özvegyet
Megfosztva mindentől, házából kivetett
S zokogva sirt, oh és vele egy kis lányka,
Erzé, hogy a kicsit egy kicsit megszánta.

Nem is tudta eddig, hogy a szív érez is,
S nem hirt szólalni, bár akarta kétszer is;
Nézte, hogy a kis lány kiér az utcára
S hideg hóban furdik meztelen lábszára.

Visszahívja! — — „Eh! — s a vállán egyet rántott,

Máskor könyörülő lennék tán irántok;
Azt mondanák: im a házat elperelte,
S most visszaadja, mert vádolja a lelke,

Azután mint akit névtelen vágy kerget,
Bejárta az avar, a lombtalan berket,
S úgy alkonyattában kifáradtan ére,
Hol, kincsei várták, háza küszöbére.

Megágyalt, lefeküdt a kincses ládára.
— Másként kinyithatnák, ámbár le volt zárva;
S lehunyva a szemét fél alva, fél ébren
Valakit vél látni a sötétlő éjben.

Fel-ül, gondolkodik; látja, tisztán látja,
Beteges anyjával a könyező lányka:
Csillogó könnyek a lenvirág-kék szemlen, —
Világot gyújt, s a két alak tova lebben.

Reszkette teszi meg a pár-lépés utat
A nagy óráig, mely tizenkettőt mutat;
Nézi, jobban nézi, — „ugy van, tisztán látok,
Féher czimlapjáról eltűntek a számok.“

Csak a tizenkettő látszik haloványan
S alatta beírva egy papir-foszlány van,
A betűk beszélnek, minden sor megszólal:
„Istmered az írást? — Állj szembe a holttal!“

E ház telekeztül az enyém volt régen
S elesküdted tőlem rokonság fejében,
Engem a bubánat halálba üldözött,
— Légy boldog, soká élj itt e falak között!“

Nagyon jól emlékszik írásra, íróra,
„Ah beh régen történt!“ s útni kezd az óra,
Hangja a reszkető, fájó szív verése
S mintha minden ütés egy-egy sebet vésne!

Érzi, hangosan üt tized, tizenkettőt,
Verése mind fájóbb, hangja megdöbentőbb;
Azután üt tovább, százat és ezeret,
S a vádoló szívnek szóharca megered.

Miben a homály közt a fény olyan kevés
S helyesnek tűnik fel az eszmetévedés,
A lángba borult vér s a téveteg lélek
Egyszerre tombolnak, egyszerre beszélnek.

Majd egy kis időre világosság gyuladt, — —
Halavány alkok lengik át a mulat,
Kik szavait, tettét egykor megsíratták
S ezeket kérlelve éri a viradtát.

Konosan a házból, udvarát bejárja
S akaratlan téved a havas utcára;
Az oly idegennek, oly kihaltak teszik,
Zizegő palástban, hólepelben fekszik.

Fájóan felsohajt: „igen, igen, hó van!“
Aztán vissza fordul: „lábnymok a hóban!“
A saját léptei . . . „Meztelen kis lábak,
Ugyan ki lehet, ki ilyenkor itt járhat?“

Lehajlik; és a hó a kis lábujjakat
Oly tisztán mutatja s nyomukban vérfakadt;
Meyen a lábnymon egy nap úgy mint másnap
S könnyei az arcán mély redőket ásnak. —

— — Tavasz nap elviszi a havat,
De a merre jár-kél, leplével ott marad;
S utjában mindenütt lábnymok a hóban,
Eltűnve előle, — hol a koporsó van!

Kótai Lajos.

K. I. emlékkönyvébe.

Ledér pillangó a bérelt vágy,
Hamar lát és hamar feled.
Sokszor tovább emlékezik rád,
Ki hón sovárgva egyszer meglát,
S aztán — nem is szólhat veled . . .

Várda János.

A pápaszem.

Irta: Kemenczky Kálmán.

Az emberi test egész szervezetének egyik legfontosabb és minden esetre legnehezebben nélkülözhető része: a szem, vagyis az a szerv, melyben, mint valami tükörben, a látható világ élő és élettelen lényei és tárgyai természetesen mivoltukban visszatükröződnek, lerajzolódnak.

A látás szervének részint öröklött, részint valamely betegség folytán keletkezett, részint pedig és leginkább az életkorral beálló gyengesége oly eszköz feltalálására és használására ösztönözte az embereket, mely a szemnek mesterséges uton erőt kölcsönözzön és megfoghatott látóképességét helyre pótolja.

Ez a becses eszköz: a szemüveg vagy pápaszem, melynek használata manapság már annyira el van terjedve világszerte, maga a tárgy oly közönséges és olcsó árucikké vált, hogy az emberek szinte felednek immár annak érdemleges becsét tulajdonítani, kivéve talán azokat, a kik nélküle szemök csekély látóképességével éppenséggel nem boldogulnának.

Nem érdektelen nyomozni: meddig vihetjük a múltba vissza a tulajdonképeni szemüveg első használatának idejét, és kik voltak, a kik annak megbecsülhetetlen jótéteményét legelsőek élvezték.

A szemüveg kora, mint annyi sok más igen hasznos és genialis találmányé, alig határozható meg egész pontossággal. Ha a régi assyr ék-iratok számos maradványait sorjában vizsgálat alá vesszük, arra a gondolatra kell jönnünk, hogy a homályos ókor ama népei a mi pápaszemeinkhez és nagyítóüvegeinkhez hasonló eszközökkel már birtak volt. Mert ezeket az ékiratokat nemcsak a magas, kemény sziklákon találják látható és olvasható jelekben bevésve, hanem a legfinomabban kiégetett, puhább agyagtáblákon is mikroszkopi csinál és pontossággal, úgy hogy azok általunk csakis erős nagyítóüveg segítségével fejthetők meg. Mennyivel nagyobb szüksége volt valamely látástámogató segédeszközre ama művész szemének, a ki ezeket az ékecskéket a puha agyagba belerajzolta!

És mégis egyéb biztosabb tudósítások alapján kell itéletet mondanunk ezen assyrbeliek domboru üvegköszörülésének ismeretére nézve. Hogy mivel fegyverezték föl és erősítették meg szemeiket az assyrbeliek: ez olyan rejtvény, mely maig sincs megfejtve. Azt a véleményt azonban, hogy önekkivábbé volt fölfegyverzésre szükségük, a történelem fonálán helyre kell igazítanunk, még akkor is, ha megengedjük, hogy a hajdankor nemzedékeinek a szemei sokkal jobbak voltak volna is a mieinknél.

Rómea és Julia.

tu
lá
fi
á
a
h
m
al
fö
ró
ál
m
ba
sz

lá
m
sé
a
en
ké
én
sz

lat
fele
kál
iro
föls
aty
nál
seb
azo
a k
me
s
gye
ter

A
kor
nen
seg
s
for
saj
me
I
nev

Már a mózesi hagyomány-levelekből tudjuk, hogy Izsák atyja oly gyengélátású és süket volt, hogy a saját édes fiait sem tudta megkülönböztetni, mikor ágya előtt térdeltek. S ha ugyancsak a hagyományok különösen kiemelik, hogy Mózes magas életkora daczára is még szemévilágát javában használta: akkor ezek a körülmények egyenesen föltételezik azt, hogy a gyengélátás és rövidlátás, mint az öregségnek egyik általános és természetes fogyatkozása, már abban az erőteljesebbnek vélt korban is megvolt, s hogy akkor sem volt szabály kivétel nélkül.

A legegyszerűbb segédeszközök a látás fogyatkozásaiban szenvedő szemeknek kétségkívül az volt, hogy egészséges látású lények szeméit fordították a saját hasznukra, mely lények hol az emberek, hol pedig az állatok sorából kerültek ki. A félig világtalan görög énekes Tyrtäus, szamarának két ép szemére bizta magát. A csepegőszemű

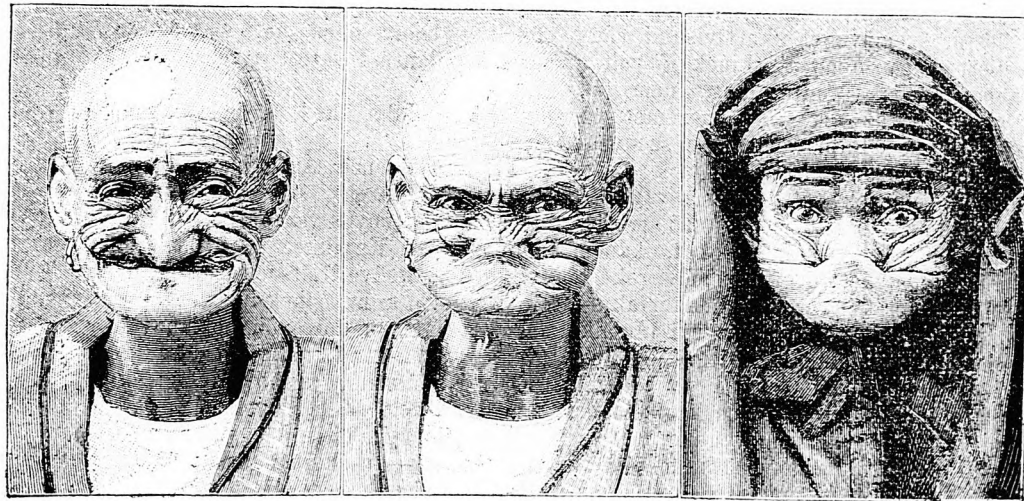
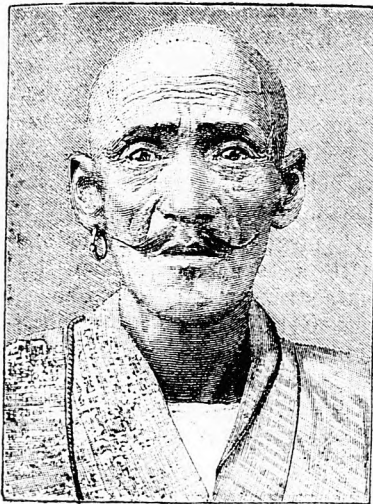
vergődött férfiú, a ki a bajor Agilolfinger hercegi nemzetségből származott, és a ki korábban regensburgi püspökké lett, de Bonifácus által elmozdítván állásáról, Salzburgban a Szt.-Márton kolostorban könyvek másolgatásával tengette nyomoruságos életét: egyik általa készített pergamen-kézirat végén ezt a megjegyzést teszi: „En Wiktep, vétkeim daczára is öreg püspök, 90 éves vagy még több, irtam ezt a sok testi szenvedés közepett és szemeim növekvő gyengesége mellett.“ Ennek az egykor Regensburgban a Szt.-Emmeron kolostorában őrzött kéziratnak a vonásai, a vallomásnak megfelelőleg, alig olvashatók.

A szemüveg legelső nyomát a tizedik században Frídegod által leirt yorki Wilfrid korában vélik feltalálhatni, a hol az mondatik, hogy „ennek az iratnak az utólja a beryllum használata következtében lett tiszta.“ E szavak értelme ha nem is egészen világos,

nek éppenséggel nem irigyendő dicsőségét. Ok azok, a kik leghamarabb kötöttek vele szükségképpen ösmeretséget és idő multával a pápaszem viselése iránt való nagy hajlandóság szükség nélkül is mindjobban fokozódott; sőt az újabb időben egyik jellemző vonásukká vált, egy másik szintén elengedhetetlen kellékekkel egyetemben, úgy hogy ma már nem is tudnak németet, kiváltképen pedig német tudóst, pápaszem és tubákos pikszis nélkül képzelni.

Hanem hát mint minden ujkeletű találmánynak, úgy a szemüvegnek a használata is csak lassacskán terjedhetett el a rövidlátású és gyengeszemű halandók között, s kezdetben nagybecsű különlegességet láttak benne mindazok, a kik azt maguknak megszerezheték.

Hogy a szemüveg mily ritka tüenemény és egy-egy város pénzügyi számadásában is mennyire fontos szerepet játszó dolog volt: mutatja többi közt

Morimoto a híres japáni arczfintorító; természetes, nevető, siró és vén banya-arcczal.

latin költő Horác, egy irnokot meg egy felolvasót tartott magánál irodalmi munkálkodása közepett. Midőn később az irodalmi termékek tömördek számra fölszaporodtak, Origenes templom-atyja hét gyorsírót foglalkozott házában, a kiknek a tolluk alá diktálta sebes patakként csörgedező eszméit; azon kívül tartott még több szépirónót, a kik a kész szellemi termékeket a megejtett javítás után tisztára leirták, s ily módon ő szeméinek növekedő gyengesége mellett is még egyformán termékeny maradhatott.

Annál meghatóbb azután a közép-korban azoknak a panaszuk, a kiknek nem volt módjukban az ilyen költséges segítőerők megszerzése és alkalmazása, s a kik ellenállhatatlan kedvtelésből forgatták a tollat, vagy — a mi még sajnosabb — szükségből éltek az írás mesterségének.

Igy 754-ben bizonyos Wikterp nevű, az egyházi téren magas állásra

belőle mindazonáltal annyi mégis kivethető, hogy ebben a korban már használtak volt olyan eszközt, a mely a szem látásának erősítését célozta.

A tizennegyedik században élt olasz költő Petrarca az első, a ki már világosabban szól erre vonatkozólag. Ugyanis egyszerű kifejezést ad ebbeli kénytelen gondoskodásának, hogy „valamely szemerősítő eszközhöz kell folyamodnia, hogy megromlott szemévilágának lejtős utjáról visszatérhessen“. — 1387-ben végre egy német egyházi-beszéd kéziratában ezekre a szemüveg használatát elég világosan bizonyító szavakra akadunk: — „daz ich phaff Albrecht, genannt der Kolbe, han diz buoch geschriben mit grossen unstatten und durch ain spiegel, do ich 66 jar alt waz“. De majdnem egy egész századig tartott, míg a szemüveg általánosabb elterjedést vívott ki magának.

Egyenesen a jó németeknek kell átengednünk a pápaszem korai viselésé-

Nürnberg példája. 1482-ben ugyanis, midőn az egykori római szent birodalom német nemzetének szomorú állapotai a legélesebb szem előtt sem látszottak többé világosaknak; midőn a német birodalom reformját az első birodalmi adó behozatala által a „köz-fillér“ nevezet alatt igyekeztek előkészíteni, de a melynél oly igazságtalanul jártak el, hogy csaknem az egész terhet egyedül a városok viselték és nevezetesen Nürnberg városa kapta a birodalmi teher oroslán részét: a tanács számlajegyzékeiben 5 darab „szemtükör“ beszerzését találjuk egyszerre számadásba véve. Ezen a község tulajdonát képező első öt szemüveg használatára a tanácsteremben, a hol azok sok értékes tárgyak között őriztettek, sokszor nyílt alkalom, s a hol az ülések folyama alatt gyakorta megtisztogatták azokat, habár utat és módot nem is tudtak mutatni az adó leszállítására nézve.

Ne menj Barassóba!

Rajz a székely népeletről.

És ha az akkori virágzó birodalmi városoknak a szemüveg eme kettős értelmére már szükségük volt: hát ne csodálkozzunk rajta, hogy ugyanaz a szükséglet a kolostorokban is azonnal előtérbe tolult. A tegernsee-i gazdag benedekrendű kolostor járt legelől. Az 1492-iki év számvetésében 14 dénár is szerepelt ott két szemüvegért, mint kiadás. De csakhamar egy következő lépésben fontos lépéssel tovább mentek. Mert az idáig említett szemüvegek mind agg-gyöngye szemek, tehát gyöngyelátás számára valának szerkesztve. A tegernsee-i barátok között azonban rövidlátó fiatal férfiak is voltak. És alig hogy feltalálták a domboru köszörülés mesterségét, a kolostorban 1493-ban máris „74 denare pro octo poribus oculariorum juvenum“, vagyis: „74 dinár nyolcz pár szemüvegért fiatal emberek számára“ ment a számadásba.

A pápaszem a barátok közt nagy tetszésre talált. Nemsokára az egész kolostor szemüveget akart viselni, vagy kellett vagy nem. A kinek jó volt a szeme, az is ráfogta, hogy nem lát, csak hogy az orrára pápaszemet bigyeszthessen. Pápaszemlázban szenvedt a kolostor örege, ifja: amazok szűkségből, emezek tetszelgési vágyból. 1500-ban a kolostor sóhajtozó gazdájának már nem is dénárokat, hanem sillingeket kellett fizetni szemüvegekért. A Diessener-testvérek sem akartak — természetesen — hátramaradni társaiktól, s hogy valami különlegesnek jussanak birtokába és ezáltal is jelezzék egyszersmind finom izlésüket és uri származásukat: a szemüvegeket értékes és díszes tokokba helyezték, miként az ottani kolostori számadás 1499-ről mutatja, melyben 65½ dénárnyi kiadás „pro speculis et fuderal“ vagyis: „szemüvegekért és azok tokjaiért“ címmel szerepel.

Ettől az időtől fogva a pápaszem viselése gyors elterjedésnek indult a szélrózsa minden irányában, főleg a kolostorokban. Annak bírása képezte a csöndes falak közt a semmit-tevés vánkosan nyugvó, vagy a kolostor kertjének tekervényes utjain sétálva ábrándozó szerzetesnek becses kincsét és büszkeségét, s a ki magát unak vagy tudósnak képzelte, annak orráról a szemüveg sohasem maradhatott el.

Sárga levél . . .

Sárga levél, a zöld lombos fán,
Mondd: mi hervasztott el ily korán?
Fény s harmat tán nem jutott neked?
Azért vagy-e oly sáppadt, beteg?

— Kérdem a fa hervadt levelét.
Ó — remegve — suttogott ekkép:
És te ifjú mért vagy halovány
S csüggeteg — a lányka oldalán . . . ?

Biró Pál.

Hijába mondta apja, hijába az anyja: ne menj Barassóba! rossz lesz ott a véged. . . A jó szó nem fogott rajta, elment. Még a nap föl se ragyogott az égen, Máté Áron bekocogtatott a Gergő Ferencz ablakán: készen vagy-e Julis? kapu előtt a szekér.

Gergő Julis felvette czók-mókját a tulipános ládáról, karjába öltötte. Aztán vigan, megindulás nélkül nyujtotta kezét vén apjának: Isten áldja meg apó.

— Gondold meg jól fiam. . .

— Isten áldja meg kiedet is anyó!

— Maradj itthon fiam . . . ne menj Barassóba. Lám itthon is találnál szolgálatot. . . Ott van Huszár uram, ott van a Benkő uram tisztas háza . . . Nem felejtenél el aratást, kapálást, szövést. . . Óh te Julis! . . . S hát nekünk ki lesz támaszunk vénségünkre? . . .

— Küldök én majd pénzt eleget! — felelt a leány daczosan, s még egy utolsó pillantást vetett a rézrámás tükörbe.

— Hé Julis, hé! a leányok nem várhatnak!

— Megyek már Áron bá'

Gergő Julis egy szempillantásra ott termett az ernyős szekéren, a többi lányok közt. Egyiknek sem volt valami virágos jó kedve. Látszott rajtuk, hogy jobb szívvvel szeretnének itthon maradni, azon a határon dolgozni, hol annyiszor versenyt daloltak a zengő madarakkal. Eljárni a fonókba, a hová legények is járnak. Azok a legények, kik közül minden leánynak akad egy, ki az elejtett orsót — csókért visszaadja. Csak Gergő Julisnak nem fájt a szíve, mikor Máté Áron közéje vágott a Deresnek meg a Feeskének. Azt sem vette észre, hogy az az öreg asszony egyre a szeméit törli gyapot kötényével, az a tetyetutyi öreg ember meg leveszi kalapját s ugy köszöntget utánok.

Máté Áronnak se tetszik a Julis magaviselete. Lám a többi vászoncselekedet alig vala annyi lelke s istene, hogy kifejtgesse az ölelő karokból . . . ez a leány meg ihog-vihog, nem találja helyét. Nem is lesz ennek jó vége . . . szép a leány, sokat tart magára, lesz is kezefogója . . . Gyi Deres, Feeske nye!

*

— Menjen el kied, nézze meg azt a lányt. Zabarátáskor esztendeje lesz, hogy elment, azóta hirt sem adott magáról. Egyetlenben egyszer sem „tisztelt“, pedig lett volna kitől . . . — Háládatlan teremtés . . . — dünyyögi az öreg Gergő Ferencz.

— Azért csak a mi gyermekünk. Ha szégyen éri, minket ér, ha betegség, nekünk is fáj. Menjen be kied, most van jó alkalom. Elmennék csak „tehet-

ség volna bennem. Minden leányt meglátogat anyja vagy apja, visz neki ünnepi kalácsot husvétra, s róla sem feledkezhetünk meg.

— Pedig nem érdemli meg . . . dünyyögé az öreg, hanem . . . jól van, jól van . . . elmegyek . . . el . . .

Jó öreg délután volt, midőn husvét másodnapján Máté Áron bedöcözött Barassóba, egy ernyőalja asszony s férfinépséggel. A felhőtlen égről vidám nap mosolygott le s az ünneplők tarkabarka serege belepte a város utcáit s a sétahelyeket. Gergő Ferencz uram, a mint a szekér megállapodott a várkapu előtti téren, elindult a rengeteg nagy városban. Hóna alatt vitte a husvéti kalácsot, egy pár piros tojást, — inkább volt biz a fakó, de hát „hazai!“ — s dobogó szívvvel haladt egyik utcából a másba.

Még a nap bekukucsált a várkapu alatt, mikor a vén Gergő felcsoszogott a második emeletre. Itt van a Julis szolgálatban. Bekopogtat az ajtón emberségesen. Egy vézna, különben tisztas száz asszonyság fogadja.

— Julie? Julie nincsen van itthon, Julie egy rossz lány meg van. Eleresztettem egy óra, oda van 4 óra . . .

— Hát hol lehetne megtalálni, instálom alásan.

— Hol! megmondok én magának minjár. Ott a spaczir placzon, ott spaczirozik a strázsamester szeretőjével.

Az öreg Gergő Ferencz bódultan fordult ki az üvegajtón. Mikor az utcára letalált, akkor is csak az zugott fejében, hogy: ott a spaczirplaczon, ott spaczirozik a strázsamester szeretőjével . . .

Jaj ha még ma megtalálhatná! együtt! Hogy fogná meg karon, elhúrczolná hajánál fogvást a Máté Áron szekereig, rákötözné, ha s-épen nem engedné, haza vinné . . .

De ni, ni! Mit látnak öreg szemei! Amott jön egy strázsamester nagy hetykén, karján egy czifra tunikás leány. Szőke haja egy csomóba tekerve, fején széles florenti kalap csinált virágokkal körülrakva, s a széles veres pántlika ugy meglebeg a szélben utána . . . Lábán „hasított“ czipellő, messziről piroslik piros istrimfje . . . Jaj! mi lett belőle! . . .

Még csak egy lépés van köztük. A szép leány megrettenve fordítja félre fejét.

— Hé leány, hé!

A leány nem hallja.

— Hé Julis, hé!

Julis nem hallja. Már két lépésre el is haladtak az öreg mellett.

— Nem akart észrevenni . . . dünyyögi elfojtott, keserü hangon. Aztán mint a sebes gondolat, utána irámlik, megragadja karján a kényesen lépkedő leányt.

— Jesszus Mária!

— Megboldogult öreg? — kiáltá rá meglepetve a strázsamester.

Az öreg nem hall nem lát.

— Hát nem ismeresz apádra!?

— Jesszus Maria, ez az ember bold! Az én apám! Ilyen bocskoros, harisnyás ember! Piha!

— Ne tagadd Julis, ez a te apád! — kiált közbe hirtelen egy váratlan hang.

Máté Áron volt. Gergő Julis szédülten kap fejéhez, reszket mint a nyárfa levél. Piros pozsgás arcza fehér lesz, mint a gyócsé. Csak kifordul a strázsamester karjából, reszkető lábait futásra szedi, s eltűnik egy mellék-utczában.

— Verjen meg az Isten! ordítja utána öreg Gergő Ferencz s csak elterül a flaszteren mint a kit fejbe vágta bunkós bottal, balta fokával.

— Tudtam, hogy az lesz a vége, — dörmögé Máté Áron, s fölsegíté a fél ajult öreget.

— Hanem azért helyre lány a Julis! jegyzé meg magában a strázsamester s a virginia füstje mellett hetykén tovább sétált.

*

Pünkösöd másodnapján minden leánynak vittek puha kalácsot Barassóba, csak Gergő Julisnak nem. Azok a gondos anyai kezek már nem vetnek több kaláctésztát a sütőbe . . . Talán már enyészetnek is indultak. Öreg Gergő Ferencz egyedül üli meg Pünkösöd szent ünnepét — árpakenyér mellett. Máté Áron se koczog be az ablakon: hogy mit izen Julisnak? Azt nem köszönné meg, a mit ő izenne. Anyját megölte rossz híre . . . neki meg szerzett sirig tartó keserves bánatot . . . Nyomorba hagyta, az se lesz, ki szemét befogja.

Hanem mikor visszajött Barassóból, mégis bekocogott ablakán a jó Máté Áron. Öreg Gergő Ferencz ott ült a gócz alatt . . . bocskorát kötözte.

— Itthon van-e Ferencz bá?

— Mi a' hé?

— Julis meghót az ispotájba, — rossz nyavályába . . . De azért, ne busuljon kied! Jobb vót úgy . . . Öreg Gergő Ferencz szavát se halotta, azt sem mondá a hirmondónak: jól van jól! nem, — egy fia szó ki nem jött ajkán.

— Tán biz a guta ütötte meg? — gondolá Máté Áron. Jobban benézett az ablakon. Öreg Gergő Ferencz csak tovább kötözte bocskorát s közbe-közbe mintha el-elhuzta volna szemén a zekeujját . . .

— Isten uccsegén, megsiratta azt a rossz teremést; — bizonyitgató Máté Áron a falubelieknek.

Huszár E.

Finale.

Ha még csak kerül boldog óra,
Ha állhatok veled pár szóra
Vigalmak parkettjén,
A te szemednek csoda-fénye,
Szemöldöködnek bűvössége
Derü éltém egén.

Mentől tovább bámullak téged,
A kin engem csak jobban éget
S szívem reménytelen.
Mért lettem megváltásom benned,
Ha a sors irgalmatlan enged
Elveszni szüntelen.

S ha jön a féltett násznak napja,
Melynek fényét az óra adja,
Keblen virág fakad:
Egy másik utca kocsi-sorja
Egy ifju gyászmenetét hordja —
Virág itt is akad.

Zelei Imre.

Egy ideges ember.

— Önvallomás, —

Itta: G a b á n y i Árpád.

Azt mondják, hogy ideges ember vagyok. No hát ez nem igaz. A legnagyobb türelemmel viseltem minden iránt, a mi sérthetne. Epém annyira sincs mint egy kis galambnak. Házsártoskodni nem szoktam soha senkivel. Egy hangos szó nem röpven el ajkaimról, nem bántok senkit, nem pörölkök — kivéve ha rá kényszerítenek.

Azt pedig megteszik! Oh meg! . . . Drágalátos embertársaim éppen úgy, mint a nyomorult érzéketlen tárgyak, melyek körülvesznek. Oh ezek az érzéketlen tárgyak!! . . . Hogy tudják ezek az embert végig bosszantani, s az ember majd szétesattan a dühtől, mert nem állhat rajtuk bosszút. No kérem, ne menjünk tovább! — Itt van ez a toll kezemben, melyel e sorokat írom, — harmadszorra szakítja föl a papírost, és már két malacot csináltam!! Tessék! . . . Aztán ne legyen az ember ideges!

De hát vegyük higgadtan a dolgot, és menjünk sorjába. Leirok életemből körülbelül 24 órát. Lássák; hallják: aztán ítéljék meg; hogy ideges vagyok-e vagy sem?

Reggel 6 óra felé iszonyu harsonzás és dörömbölés ver fel legédesebb álmomból. Felriadok! Mi ez? Mi történt? Lassan eszmélek; végre megtudom, hogy a katonák gyakorlatra mennek, s éppen ablakaim alatt trombitálnak és dobolnak. No már kérem szeretettel, hát mi közöm van nekem ahhoz, hogy a katonák gyakorlatra mennek? . . . Mi szükség ezt nekem tudni? . . . Van a föld kerekén egyetlen egy lénynek abból haszna, hogy engem fölverték, hogy nem aludtam ki

magamat, hogy egész nap ásítózni fogok és dörgölöm az orromat, mintha kiakarnám radirozni az arczom közepéből? . . . Tessék rá megfelelni. Nincs igazam? . . . De hát én ideges ember vagyok! . . .

Menjünk tovább.

A cseléd behozta a hírlapot. Elakarom olvasni. Kinyujtom kezemet a gyufa után, hogy gyertyát gyujtsak. Amint oda dörzsölöm az első szálat — eltörik, a másiknak lepattan a feje, a harmadik lobbot vet, de tüstént kialszik és így tovább, különféle variációban, a negyedik, ötödik, hatodik — ne adj Isten, hogy megbírnám gyujtani a gyertyát! . . . Mi a hivatása egy ilyen nyomorult gyufának? Nem az, hogy meggyuljon és számomra világosságot gerjessen? . . . Es ha én teljesítem kötelességemet, hát nem tudja egy olyan hitvány semmiség és megcselekedni azt — a miért teremte van? . . . Nincs igazam? . . . De hát én ideges ember vagyok! . . .

Végre látok. Szeretnék olvasni. Az ám, de az újság nincs fölívá. Megnyalom a tenyeremet és fölakarván vágni; természetesen kettérepeszttem az egész lapot! . . . No már most tessék olvasni! . . .

Fölkelek. Mosakodom. A szappan kicsuszik a kezemből és én képtelen vagyok szappanos arczozal, nedves kezekkel lehajolva keresgélni minden butodarab alatt a fürdőszobában. E közben jól meghülök, náthát kapok és tüskölök, mint egy eszeveszett. . . . De hát én ideges ember vagyok! . . .

Öltözködjünk! Igen ám, ha a gallér meg a nyakravaló nem keserítene el az ember életét! Az egyik folyvást kigombolódzik, a másikkal jól megszurom az ujjamat.

A teremtés koronája az ember, kénytelen hódolni az ilyen rongyok szeszélyének! . . .

Menjünk tovább. A reggeli kávé hideg és keserű. A cukor éppen ma fogyott el. — Ördög vigye! Csak hamar el hazuról. Künn vagyok az utcán. Ne neked! Sajátságos az, hogy valahányszor kiteszem lábomat a kapun, éppen akkor öntözik az utcákat. Mint ha csak kiválasztanák a kedvező pillanatot. S mi történik? Végig föcskenedezik a cipőmet, mely csupa sár lesz. Én pedig eltűrök e világon mindent, de mindent, csak a sáros cipőt nem. Bevallom, hogy ez az egyetlen gyöngegem. De tehetek én róla? . . . Ideges vagyok? . . . Ugy-e hogy nem?

Van a világon egy magas, szikár, fekete körszakállas úri ember, nem tudom hogy hívják, sem azt, hogy engem honnan ismer, annyit tudok fölele, csak hogy végrehajtó. Mindig köszön nekem az utcán, de mikor kimondja, hogy: „Alááá szolgálááája!“ . . . van a hangjában valami rémségesen fenyegető, hogy a hideg fut végig a hátamon.

Mintha csak azt mondaná: „Megyek ám hozzád exequalni!“ Es nincs nap, hogy legalább is háromszor ne találkozzam ezzel az emberrel! No már most ha meggondoljuk, hogy van egy sereg jó emberem, kedves ismerősöm, a kivel szívesen találkoznom s nem látom őket hetekig, hónapokig — ebbe az „Alááá szolgálááájá“-ba pedig léptenyomon belebotlom: hát nem kiállhatatlan ez?

A mesterségemről nem beszélek. Erről hallgassunk. Hogy végzem hivatalos teendőimet; mennyit gyötrődöm, kínlódom — azt úgy sem lehet elmondani. Mindenkinék meg van a maga keresztje, de az enyém a legnehezebb. Majd ha még egyszer a világra jövök, az egyetlen pálya, melyre ki fogom magamat képezni — a római pápaság lesz. Addig nyelek, türok és hallgatok s végzett munka után megyek haza. Beakarok menni a lakásomba, az ám, de a villanyos csengő nem szól. Minden héten hétszer mondja föl a szolgálatot. Küldök a házmesterért, az küld a villanyos emberért, az elküldi a segédjét, van kalapálás dörömbölés, csengetés és egy csomó költség. Hosszas lárma és ajtórugdosás után végre bebocsát a cseléd. Sarokba állítom botomat — az eldől s én belebotlom. Levetem a kabátomat, s az egyik ujját belemártom a leveses tálba, melyet a szakácsné éppen akkor visz el a hátam megett s mikor méltatlankodásomnak szavakban adok némi kifejezést, még a cseléd mondja, hogy: „A nagyságos ur olyan nehéz természetű!“ . . . No hát . . . hát kérem van olyan bánásmódú ember a világon, a kit ilyen ráfogás üvöltő sakállá ne változtasson? . . . De hát én ideges ember vagyok!

Következnek az apró szunyogcsipések, kezdve a nem szelelő szivaron, mely általam földhöz vágatik, — egész a féllábu verklisig, ki átkozott daráló masinájával óraszámra huzza az udvaron, hogy: „Minek a szőke énnékem, mikor én a barnát szeretem.“ De ezer mennydörgős mennykő! hát bánom is én akár a szőkét szeretted, akár a barnát? Kérdeztelek én? Kell ezt nekem tudni? . . .

A rossz ebéd után jönnek az unalmas látogatók. Mindenik azzal kezdi: „Hogy vagy? De rég nem láttalak!“ No hát én most szegről-végre mondjam el neki, hogyan vagyok! Hiszen kérem ettől meg lehet örülni! Aztán milyen érdekes társalgás következik. „De nagy sár van odakünn.“ „Bizony már elég volna az esőből!“ „Haj, haj! Repül az idő!“ stb. kiállhatatlan ostobaságok. Aztán némelyik vendég olyan kaján és impertinens, hogy látja mennyire terhünkre van, de csak azért sem megy el, sőt titokban kaczag és örül a mi kínlódásunkon. És az ilyeneknek, mikor végre elviszi az ördög,

még barátságos arcczal kénytelenek vagyunk azt mondani, hogy: „Legyen szerencsénk mentől előbb megint!“ . . . Hát nem borzasztó ez?

Jön az est és hoz magával vegyes mulatságot, mely a következő számokból állítja össze programját: „Gyufafejpattogás a kézfejre. Kiöntött petroleum, mely bűdös és nem világít jól. Zongora és hegedű verseny a szomszédságban. A részeg házmester verekedése a szakácsnéval, stb. stb. Csupán a sorrend változik, maga az est kedélyes lefolyása többnyire ugyanaz.

No de végre lefekszem aludni. Fáradt testemet vízszintes helyzetbe teszem s szemeimre jótékony álmot hezedik. Jótékony? . . . Most jön még csak az igazi! . . . A világ legnagyobb számara az a tudós volt, ki azt mondta hogy az ember arról álmodik, a mivel éber állapotában foglalkozott. No hát majd hozok én fel néhány példát, aztán tessék itélni.

Tegnap éjjel azt álmodtam, hogy én ruha kefe vagyok! . . . Egész éjszaka kopott kabátokhoz és ócska nadrágokhoz dörzsölődtem! Ne adj isten hogy szabadulni bírtam volna e lidércnyomás alól. A multkori álmomban pedig belebujtam a zsebórámba s herculesi küzdelmet vittem véghez, hogy az a sok apró kerék össze ne morzsoljon! Vagy méltóztassanak elgondolni, hogy egyszer azt álmodtam, hogy az Akadémia előtt álló Széchenyi szoborral lümpolni megyek. Mikor már végig dorbézoltunk minden lebujt, csapszékét, kávémérést, sőt a veres lámpásnál is megfordultunk, — akkor szépen visszakísértette magát az öreg ur az Akadémia elé, fölállt a talapzatra, kivágta az iratkerceses jobbát, s félvállról oda szólt nekem: „No már most eredj ősém, mert nekem dolgom van!“ . . . De most jön a legcizifrább: Azt álmodtam a mult héten, hogy krumpi-leves vagyok! . . . Fazékban tett föl a szakácsné a tüzhelyre s én elkezdtem főni, fityogtatni, végre kifutottam!!! . . . természetesen a milyen hosszú vagyok — a pádimentumra az ágy elé! Már most kérdem, van-e olyan lángész, a ki ilyen örült ostobaságokat ki tudna gondolni? És van-e olyan birka türelem, melyet csak emléke is ezen badarságoknak — ne változtatna rabiatizmussá?

Nem volna csoda, ha a legidegesebb emberré válnék, a kit csak ez a föld hord, de nemcsak, hogy nem vagyok ideges, de még haragudni sem tudok senkire, — ezért van aztán, hogy mindenki hatalmaskodik felettem, elnyom, kigynyol és kikaczag.

Önök is???

Köszönöm alásan!

Mikor a nap.

Mikor a nap hunyni készül
Visszanéz a messzi bérczről,
S a holnapnak reményével
Hinti sugarait szélyel.

Mikor én pihenni térek,
Attekintek rajtad, élet! . . .
Emlékei szállnak a nap
Szárnyain egy gondolatnak.

Van valami vigasztaló
A búcsuzó sugarakban;
Van valami kétségbejítő
Abban az egy gondolatban! . . .

Szabó Jenő.

A legnagyobb gyémánt.

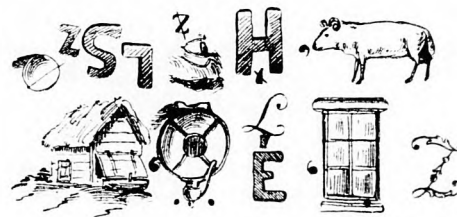
Kié a legnagyobb gyémánt?
Versenyeznek a koronák.
Fél ökölnyi kis darab kő,
S fél országukért sem adnák.

Én nem vagyok fejedelem
S gyémántom a legtöbbet ér,
Mert babámat dehogyan adnám
Száz gyémántér', a világér'!

Révész Hugó.

Képtalány.

SZÁMREJTVÉNY.

H. F. TÖL.

- 54, 18, 20, 2, 16, 43. Sziget a jóniai tengeren.
- 1, 15, 12, 5. Igehatarozó.
- 30, 21, 57, 39, 35, 31. Népfaj.
- 53, 38, 22, 51. Fontos irás-jel.
- 42, 17, 55, 4, 9. Honunk egy megyője.
- 23, 25, 26. Az agyadban székel.
- 49, 8, 6, 37, 45. Ismert magyar költő.
- 24, 56, 46, 47. Csendben legjobban észrevehető.
- 29, 34. Hű állat.
- 13, 14, 27, 52, 19. Indulatszó.
- 36, 50, 41, 10. Házi szárnyas állat.
- 7, 32, 3, 40, 44. Hires gyógyhely.
- 28, 48, 33. Az ilyen nem szomorkodik.
- 11. Egy betű az ábécze elejéről.
- 1-57. Egy szép költemény első két sora.

A mult számban közölt talányok megfejtése:

A képtalányé:

Silveszter.

A számrejtvényé:

Lehullt a lomb, elhallgatott a dal.
A csöndes erdő egy nagy ravatal.